

Németh Pál

(református lelkész, Budapest/Pestszentlőrinc-Ganzkertváros):

Iszlám és térítés keresztyén szempontból átgondolva

1. A hit kérdése

A keresztyén teológia a vallási hitet két szempontból igyekszik megérteni. Egyrészt a hit tárgya felől, ekkor a kérdés így hangzik: „mit hiszek?” vagy „miben hiszek”? Ezt így fejezi ki a teológiai szaknyelv latinul: „*fides quae creditur*” (A hit tárgya tekintetében természetesnek tartjuk, hogy a vallások nagy eltéréseket mutatnak.)

Másrészt szemügyre vehetjük a hitet a *hit alanya* szemszögéből is, ilyenkor a hit aktusáról beszélünk, arról a lelki tevékenységről, amellyel a hívő ember hisz („*fides qua creditur*”). Először azt gondolnánk, hogy itt lényegében egyezés mutatkozik a vallások között. De ha komolyabban megvizsgáljuk ezt a keresztyénség és az iszlám viszonylatában, azt találjuk, hogy itt lényegét érintő különbség van.

Amikor a keresztyén ember hisz, akkor valami olyanra vállalkozik, ami túlmutat embervoltunkkal adott lehetőségeinket. Ezért mondjuk: „A hit Isten ajándéka.” Tehát a hitet nem tudjuk önmagunkban vagy önmagunknak megteremteni. A hitben mindig van valami abszurditás, valami, ami nem magától értetődő, ami emberi lehetőségeink szerint képtelenség. Tertullianus mondta: „*Credo quia absurdum (ineptum) est*” (Hiszem, mert képtelenség).

Az iszlám vallásban a hit aktusa lényegileg különbözik attól, amit a keresztyénségben hiten értünk. Az iszlámban ugyanis a hit első renden ismeret és belátás kérdése. A teremtett világ, benne az Isten hatalmának félreismerhetetlen jeleivel; az emberi értelem, amely képes ezeknek a jeleknek az elolvasására és megértésére; aztán a társadalom Istentől adott törvények szerinti rendje, melyben az emberi viszonyokban megjelenő isteni bölcsesség szemlélhető és értelemmel követhető – ez mind együtt a hitet támogatja s a hit mellett tanúskodik. Az iszlám szerint a hitben nincs semmi, ami embervoltunk alapvető hajlamaival ellenkeznék, sőt a hitben és a hit által képes csak az ember a maga teremtésbeli, természetes adottságait tökéletességre vinni. Mohamednek tulajdonított mondás szerint: „*Minden újszülött természetes hajlammal jön a világra. A szülei azok, akik zsidóvá, keresztyénné vagy mágussá (a perzsa dualizmus hívévé) teszik. Mint ahogy az állattól is természetes épségű utód származik. Láttál-e már olyat, hogy egy állat mesterségesen megcsónkított orral szülessen?*” Ezért az iszlám teológiai gondolkodása (arabul: *kalám*) – ha beszélhetünk egyáltalán ilyenről ugyanabban az értelemben, ahogy a keresztyénségen belül beszélünk – arra törekszik, hogy eloszlasson minden kétséget, eleve megszüntesse még a lehetőségét is annak, hogy a hitben valaki a képtelenségnek, az abszurditásnak bármely vonását felfedezhesse.

A keresztyénségben a hit megelőzi a gondolati reflexiót. „*Credo ut intelligam*” (Hiszek, hogy eljussak a megértésre) – „*Fides querens intellectum*” („A megértésre törekvő hit” – Anselmus). Az iszlámban a hit értelmi belátásból, megismerésből fakad. Ezért a hitetlenség lényege szerint „*dzsáhilja*”, azaz tudatlanság.

2. A megtérés/áttérés kérdése

A keresztyén ember kétszer születik. Egyszer testileg születik meg, az áteredő bűntől (*peccatum originale*) terhelten: „*Ímé én vétekben fogantattam és bűnben melengetett engem az anyám.*” (Ps 50/51,7). Ezért a megtérést újjászületés („*Lélektől születés*”) követi. A krisztusi ember „*új teremtés*”, „*nova creatura*” (2K 5,17).

Ezzel szemben az iszlám nem ismeri az „eredendő bűn” gondolatát, az ember természetes hajlama szerint „*muszlim*” a szó igazi értelmében, és szükségszerűen muszlimmá lesz abban az esetben, ha a társadalmi környezet, szülői nevelés meg nem akadályozza ebben. Ezért, amikor valaki megismeri az iszlámot és megismeri isteni rendeltetését és megtér, akkor valójában nem

tesz mást, mint visszatér ahhoz az eredeti, teremtésbeli állapothoz, amiben az Isten kezéből kikerült.

3. Missziói optimizmus az iszlámban

Egy vallásilag képzett muszlim barátom azt mondta, hogy az iszlám olyan, mint egy jól szabott kabát, jól illik az egészséges lelkű emberre. Az iszlám azért „természetes vallás”, mert megfelel az ember természetének. Az Isten tekintettel volt az emberre, amikor követelményeket állított eléje, és nem terhelte meg jobban, mint amit könnyen elhordozhat. Még az emberek megszólításában is kíméletet tanúsít az iszlám. A hagyomány szerint ezt mondta Mohamed: *„Mi, a próféták mindnyájan, azt a parancsot vettük, hogy értelmükhez mértén szóljunk az emberekhez”*.

A muszlimok térítési tevékenységét általában ez a „missziói optimizmus” hatja át: megvannak győződve arról, hogy az ő vallásuk az egyetlen és igaz vallás, Ádámtól kezdve az „utolsó ítélet napjáig”.